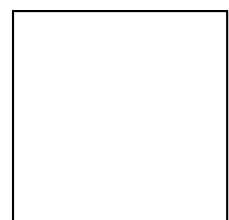

Textová časť

**Obnova vojenského cintorína z 1. sv.
vojny v B. Bystrici – Majeri**

Projekt obnovy vojenského cintorína z 1. svetovej vojny chápeme nielen ako možnosť obnovy pietneho priestoru - svedka krutosti rokov 1914-1918 ale aj ako možnosť obnovy priestoru zabúdania, ktorý je svedkom nielen dôb historických ale stále aj súčasných. V tomto zmysle nechápeme obnovu cintorína ako jeho fyzickú rekonštrukciu, ktorá už nie je ani možná, ale ako projekt mentálnej obnovy priestoru spomínania a vloženie novej životaschopnej vrstvy.

Navrhujeme na plochách hrobových polí, ktoré sú v súčasnosti prístupné, naštartovať procesy základnej

údržby ktoré budú prejavom našej kolektívnej pamäte a úcty. Zrušenie príjazdovej cesty, odstránenie náletovej zelene, kultivácia zelenej plochy smerom k ideálnemu stavu nekosenej kvetinovej LÚKY, ktorá svojim rastlinným zložením mení svoju atmosféru v reakcii na ročné obdobia. Charakter zelene kvetinovej LÚKY chápeme ako rozpoznateľný – to znamená ako označujúci – voči charakteru periférnej „zelene“, ktorá je v bezprostrednom susedstve cintorína. Plocha LÚKY nie je vďaka rozmanitosti, hustote a výške výsadby pochôdna a priestupná. Chráni a zároveň označuje vrstvu hrobov pod sebou. Vo svojej mäkkosti, skutočnej, tvarovej i farebnej, sa neodvoláva na ortogonálne pole hrovej infraštruktúry. Nemá ambíciu stať sa parkom. Nie je ani koseným bezcharakterným trávnikom, jedným z mnohých. Nie je ani „prírodou“ lebo jej skladba je umelá, vymyslená a obhospodarovaná. Slúži. Je kobercom, obrazom, vzorkou, farebným prázdnom vizuálne prítomným priestore na hranici mesta a krajiny, medzi cestou a železnicou. LÚKA na Periférii.

Periférna je aj samotná situácia vojenského cintorína voči svojim typologickým súrodencom, obom civilným cintorínom existujúcim medzi, hneď vedľa a možno aj cez. Navrhujeme do tohto nejasného susedstva vrátiť organizáciu, hranice, zázemie, hierarchiu. V mieste predpokladanej hranice medzi vojenskými a civilnými hrobovými poľami, v mieste bývalého plotu bez hrobov, v priestore kde je možná nová aktivita bez zničenia pôvodných vrstiev, vyznačujeme územie nikoho, respektíve vytvárame územie všetkých.

Deliaca plocha plotu sa stáva spájajúcou plochou pohybu. Lineárne 4 metre široké MÓLO spevnenej plochy patrí všetkým trom cintorínom, je miestom oddychu, zázemia, komunikácie v oboch smeroch. Vo svojej dĺžke MÓLO pretína cestu, upozorňuje nielen na peších ale aj na samotnú existenciu cintorínov pod jej povrchom. V ideálnom prípade je schopný zmeniť charakter povrchu cesty smerom k zníženiu rýchlosti. MÓLO je infraštruktúrou, ktorá vnáša vo svojej jasnosti do územia novú organizáciu. V ďalších možných etapách projektu je možné uvažovať o jeho predĺžení prostredníctvom schodov až do polohy elektrárenského kanála, ktorý by sa mohol stať vstupom do územia s väčšou kapacitou.

MÓLO je zároveň podkladom pre umiestnenie programov, ktoré nielen predstavujú a zastrešujú aktivity

spojené s vojenským a civilnými cintorínmi – informačný systém, pietne miesto, miesto pre ceremónie, oddychové zóny, zázemie, sklady, ale prinášajú do existujúcej periférie aj nadhľad, typický pre netriviálnu ľudskú prítomnosť v meste alebo krajine. Navrhujeme pre všetky aktivity jeden objekt – MONUMENT. Vyhládka, kaplnka, stena, náhrobná doska, zázemie, pietne miesto, pútač, informačná plocha. Objekt 2,2 metra široký, 23,3 metra dlhý a 10 metrov vysoký. Stena, veža, dom. MONUMENTálny vo svojej veľkosti, civilný vo svojej prístupnosti a bohatosti. Diagonálou jednoramenného schodiska rozdelený na priestor vyhládky - otvorený, živý, svetlý, poskytujúci rozhľad a náhľad, pre všetkých a na priestor kaplnky – uzavretý, tmavý, sklúčujúci, spomienkový, mŕtvy.

MONUMENT je monumentom, pylónom, pútačom, označením miesta – cortenovou, abstraktnou plochou viditeľnou z okolitých komunikácií. MONUMENT je vyhliadkovou vežou, schodiskom nad úroveň existujúcej situácie, atrakciou na výpadovej ceste z mesta. MONUMENT je vyhliadkovou plošinou, ktorej zábradlie a podlaha je plné informácií, ktorým sa nedá vyhnúť. Počet hrobov, veľkosť poľnej nemocnice, pôdorys pôvodného cintorína, jeho prekrytie necitlivými vrstvami periférie, fotografie ... vyhliadka na kraji mesta sa mení na nadhľad nad LÚKOU, pod ktorou je toho ukrytého oveľa viac ako by sa dalo čakať. Cesta späť dolu po schodoch už nie je taká ľahká. MONUMENT je 23 metrov dlhý múr, z jednej strany plný mien. Rakúskych, slovenských, chorvátskych, maďarských, poľských, rumunských, srbských, slovinských. MONUMENT je veža 10 metrov vysoká a 2 metre úzka v hornej polovici s dvoma ešte stále známymi rokmi. V dolnej časti je cortenový obklad trochu iný. Vysoká štrbina prezrádza ukrytý priestor. Raz do roka - 11. Novembra – aj keď vlčie maky na lúke už odkvitli – sa kaplnka otvára. Priestor zdobený svetelnou hrou

vyrezaných rokov a pohybujúcou sa po stenách plných liatinových krížov objavených pri prácach na cintoríne. Kaplnka. MONUMENT je stena medzi cintorínmi s malými dverami za ktorými je ukryté pod schodmi spoločné zázemie pre všetky cintoríny. Popri stene lavice z drevených masívnych hranolov. Stena ako opora.

Projekt predpokladá postupné kultivovanie areálu, pričom však v prvej fáze navrhuje realizáciu objektu MONUMENTU s mlatovým vyznačením priestoru MÓLA a úpravu všetkých zachovaných resp. dostupných plôch vojenského cintorína (križovatkové ostrovčeky, svahy násypov cestného telesa ...) v základnej očiste od náletovej zelene spôsobom, ktorý vo svojej kultúrnosti dokáže vytvoriť charakter úcty. Pričom úctu chápeme ako generácie trvajúci proces starostlivosti. Po dohode so správou ciest navrhujeme úpravu krajnice existujúcej cesty rozšírením o chodníkový pruh a pohotovostné parkovanie pre 5 áut, respektíve autobus a 2 autá.

Farebná, vysoko kultivovaná LÚKA sa predpokladá vo druhej etape po dokončení MONUMENTU. V druhej fáze sa predpokladá starostlivosť aj civilné cintoríny, ktoré sú súčasťou priestoru, avšak vo forme úpravy tradičných pre cintoríny.

Tretou fázou je možná realizácia vstupu a parkovania od elektrárenského kanála a možné úpravy povrchov móla, prípadné doplnenie a ďalšie objekty – LAVICU, SOKEL na rozhraní severných cintorínov.

Paralelne k navrhovaným etapám projektu je možné upravovať charakter LÚKY, aj jej dočasným a lokálnym zmiznutím – skosením. Taktiež sa predpokladá že LÚKA dokáže v sebe integrovať aj možnosť lokálnych sond či obnovení hrobov. Pre takéto prípady navrhujeme jednotný systém značenia cortenovými doskami pri hlave hrobu v osadeným na plocho v medzihrobových uličkách čím sa automaticky vytvárajú nenápadné chodníčky v podobe nášľapných kameňov.

V prvej fáze predpokladáme investíciu do objektu MONUMENTU – pilotáž, ocelová konštrukcia z valcovaných profilov, cortenový jednovrstvový plášť s gravírovanými infotextami a zoznamom pochovaných spolu s investíciou do úpravy plochy vojenského cintorína – jednoduchá lúčna výsadba, vysoké trávy, vlčí mak, kosatce, šalvia, echinops, baptisie, echinacea... Plocha MÓLA je navrhovaná ako spevnená mlatová plocha na štrkovom lôžku. Suma 250 000 nebude prekročená. Je možná materiálová variácia plášťa MONUMENTU a nastavenie rozsahu výsadby LÚKY.

LÚKA - nepriestupnosť

LÚKA - druhová rozmanitosť

TEXT -gravírovaný v cortene

KAPLNKA - ornament najdeným

STEPPING STONES - corten

MÓLO - mlatový povrch